

Joachim Irgens til Vestervig.

Ved P. L. Hald.

MEDENS Mindet om Herremanden og Bondeplageren Peder Mollerup endnu baade gennem Sagn og Historie er i frisk Erindring hos Egnens Befolkning, forholder det sig anderledes med Vestervig Klosters foregaaende Ejer Joachim Irgens. Hans Navn nævnes aldrig, og mange kender det slet ikke; men hvor eventyrligt end følgende Sagn, der er optegnet i Vestervigegnen, lyder, saa handler Kernen i det dog utvivlsomt om ham.

Sagnet fortæller saaledes:

Det var engang, at Holland hørte med til Danmark, og da vilde Kongen af Danmark besøge sin Statholder dernede og tog sin Tjener med paa Rejsen. Under Opholdet i det fremmede Land kom den hollandske Statholder til at synes saa godt om Kongens Tjener, at han tilbød ham sin Datter til Frue. Da Kongen hørte det, sagde han til Statholderen, at hvis han vilde staa ved sit Ord, saa vilde han give Tjeneren Vestervig Kloster til Arv og Eje, og da Statholderen hørte det, blev han saa glad, at han lovede at lade Gaarden tække med Kobber. Tjeneren blev gift med Statholderens Datter, og de boede paa Vestervig; men et Fartøj, der sejlede fra Holland ladet med Kobber til Taget, naaede aldrig Vestervig, men gik under ude i Vesterhavet.

Jochum el. Joachim Irgens (Jürgens) var fra Holsten og født i Itzehoe d. 19. Maj 1611. Han var Søn af Købmanden Heinrich Jürgens og Hustru Catharina Fruchtnichts; hvor mange Børn, der har været i Ægteskabet, vides ikke men der har i det mindste været en Søn til nemlig Johan eller Johannes.

Om Joachim Irgens' Ungdom vides ikke meget; men han skal være opdraget sammen med Stamherren til Breitenburg, Christian Rantzau, der blev Enevældens første Minister i Danmark, og hans Bysbarn, Heinrich Müller, der ogsaa var af borgerlig Slægt, men blev Generaltoldforvalter og Admiralitetsraad. Iøvrigt skal Irgens have studeret Medicin sammen med Broderen Johannes, der senere blev Læge i sin Fødeby Itzehoe. Den Antagelse, at Irgens ogsaa skulde have taget Doktorgraden, er sikkert ikke rigtig, snarest har hans medicinske Kundskaber indskrænket sig til det mest elementære vedrørende Saarpleje o. lign.

Broderen Johannes Irgens blev gift med en Datter af Christian d. 4.s Livlæge Henning Arnisæus, der døde 1636, og det er maaske ikke usandsynligt, at vi med Kendskab til dette Svogerskab kan forklare, at Irgens den 16. Juli 1637 antages som Kammertjener hos Kongen. Som Læge kan det ikke have været, da Livlægen fra 1636-1645 var Niels Christensen Foss; men vel kunde det tænkes, at den aldrende Konge kunde ønske, at hans Kammertjener ikke var helt ukyndig i Lægekunsten. Det kan endvidere ogsaa

tænkes, at Barndomsvennen Heinrich Muller ogsaa kan have medvirket til Ansættelsen, da han netop paa dette Tidspunkt var blevet Kongens Kammerskriver. Forøvrigt skal Irgens før han blev Kongens Kammertjener ogsaa have været i Tjeneste hos Adelsmanden Frederik Urne.

Paa det Tidspunkt, da Irgens kom i Kongens Tjeneste, synes det, som om han allerede har været i Besiddelse af ikke helt ubetydelige Pengemidler, muligvis ved Arv; han var nemlig allerede 1636 blevet Parthaver i de norske Bjergværker, der ejedes af Hannibal Sehested.

Kongen har utvivlsomt været tilfreds med hans Tjeneste, der varede til Kongens Død. I Maanederne Juni og Juli 1646 gav denne sig paa en længere Rejse til Norge, og det skulde blive den sidste af de mange, som den gamle Konge havde gjort til dette Land. Formaalet med Rejsen var dels at holde Herredag i Aggershus og dels at tilse Kronens Bjergværker; der var saaledes nylig fundet Guld deroppe. Irgens ledsagede Kongen, og hans Interesse for de Muligheder, der her laa skjult, bevirkede, at han stadig havde Øjnene med sig angaaende Udsigterne for en mere virksom Deltagelse i Udnyttelsen af Bjergværkerne deroppe; og Irgens nyttede Lejligheden.

Under Opholdet i Trondhjem blev han opmærksom paa, at der samme Aar var oprettet et Selskab til Udnyttelse af de nylig fundne Kobberminer i Røraas; det Bjergværk, han tidligere havde spekuleret i, fandtes i Gudbrandsdalen; men her havde han ikke haft Held med sig. Nu lykkedes det ham at blive Deltager i det nystiftede Selskab, men det var ham ikke nok. Efter Hjemkomsten til Danmark følger han Kongen videre paa dennes Rejse til Holsten, og der faar han Privilegium dateret 19. Oktober 1646 paa Driften af Røraas Kobberværk, hvorved han blev Eneejer og Opfinder af Værket mod at holde den rette Finder skadesløs. Omtrent paa samme Tid fik han ogsaa Handelen paa Færøerne i Forpagtning.

Der blev nu ikke meget tilbage til de øvrige Parthavere i Røraas Kobberværk; thi Irgens udnyttede sit Privilegium saaledes, at disse maatte indrømme ham $\frac{3}{4}$ af hele Værket og ligeledes, at Ledelsen kom til at hvile i hans Haand. Det er nu ikke saaledes at forstaa, at han tog Ophold i Røraas, da han ved Kongens Død rimeligvis gik ud af Hof-tjenesten. Opholdet i denne fjerntliggende Egn har sikkert ikke været særligt tillokkende for ham, og deroppe har han heller ikke kunnet udnytte Mulighederne for at skabe sig en Formue. Han overdrog derfor 1649 til sin Broder Johannes Irgens, der opgav sin Lægegerning og flyttede fra Itzehoe, Ledelsen af Værket, og da han

døde 1659, fik dennes Svoger Arnisæus og Sønnen Henrik Irgens Ledelsen. Fra denne Henrik nedstammer den nulevende Familie Irgens.

Bjergværket betalte sig godt, og Kobberet solgte Irgens med Fordel til Holland; men denne Udførsel førte med sig, at han maatte foretage hyppige Rejser til Amsterdam. Derved fik han Kendskab til og Forbindelse med de store hollandske Handelshuse, og her gjorde han da ogsaa det Bekendtskab, der førte til Giftermaal med den rige Hollænderinde Cornelia Bichers. Hun tilhørte en af Byens fornemste og rigeste Familier. Slægten "de Bichers" havde gennem Hundrede Aar haft mange Medlemmer i Amsterdams Styrelse. Cornelia var Datter af en anset retslærd Raadmand, Dr. Andreas Bichers og Hustru Catarina Tengnagels, og da disse var særdeles velhavende, bragte hun Irgens en betydelig Medgift; deres Bryllup fandt Sted 12. December 1656.

Allerede næste Aar finder vi Irgens i Vestervig. Hvorledes det er gaaet til, ved vi ikke; det synes nemlig, at han er blevet en Slags Forvalter eller Bestyrer af Krongodset her, muligvis antaget af Lensmanden. Det er dog ikke Første Gang han nævnes sammen med Vestervig; thi 1652 har han været her ifølge et Mageskifte, der, dengang fandt Sted ved Købet af en Del Ejendomme, som Irgens fik af Johan Brochenhuus til Hindsels.

Da Svenskerne under Anførsel af Oberst Bötticher den 3. Oktober 1657 tidlig om Morgenen ved Byen Nabe paa Aggertangen efter gentagne Angreb havde slaaet dels en Bondehær og dels regulære Tropper, rykkede de ind i Thy, og efter hvad Danske Atlas fortæller, kom de til Vestervig og blev "af Forvalteren paa Vestervig Kloster, Irgens, vel modtagne". Irgens har formodentlig ikke været med i Kampen ved Nabe, hvor man dog syntes, at hans Plads havde været, men er blevet hjemme for at varetage Gaardens Interesser over for Fjenden. Formodentlig ligger der i "vel modtagne" kun, at han har maattet rykke ud med Kvarterer, give Oplysninger om Veje o. lign., der kunde have Betydning for de fremmede Tropper. Fra Udtrykket at slutte, at han har vist Fejghed, er sikkert ikke rigtigt, men snarere har han som den beregnende Mand han var, sikret Gaard og Ejendom ved Imødekommenhed over for Fjenden.

At Irgens har faaet en saadan betroet Stilling under Kronen kan iøvrigt ikke undre; thi han har paa dette Tidspunkt laant Kong Frederik d. 3. 30.000 Rdl. Hvor meget han under Krigen laante Kongen, vides ikke; her skal bl. a. kun nævnes, at han i Henhold til kongl. Rekvisition af 29. Oktbr. 1660 havde forstrakt ham med 22,145 Rdl. for Levering af Krudt, Soldatertrøjer, Malt, Rug, Salt o. s. v., men nu saa han sig nødsaget til at anmode om Likvidation i Løbet af 7 Maaneder, og i en allerunderdanigst Memorial udbeder han sig en "naadigst Resolution" paa, at Amager skal afhændes ham til Arv og Eje, eller at han maa faa enten Ørum, Vestervig, Aalholm paa Lolland

eller Gods i Norge. Hertil var Kongen imidlertid ikke tilsinds; han vilde ikke af med hverken Amager eller Aalholm, der begge var tillagt Dronningen som Livgeding, og Ørum Gods blev overdraget til en anden. Men saa var Vestervig tilbage, og der blev da givet Ordre til, at der skulde foretages en Beregning over Gaard og Gods, for at disse kunde blive overdraget Irgens, der havde tilbudt yderligere Laan mod at faa Godset i Arv og Eje. En Beretning affattet af den nedsatte Kommission indsendtes 5. Februar 1661 til Rentekammeret, og paa Grundlag af denne blev den 8. Marts s. A. udfærdiget Skøde til Irgens paa Vestervig. Skødet omfattede:

1. Ladegaardens Hartkorn, 120 Tdr. 5 Skp. 1 Fok.
2. Bøndergods 2477 Tdr. 6 Skpr. $\frac{4}{5}$ Alb.
3. Gæsteri og Gadehuse, der ansloges til en Værdi af 535 Tdr. Hartkorn, dog var et Beløb paa 132 Tdr. udeladt fordi Ejendommene var ødelagte af Vand og Sandflugt. Ligeledes var fradraget Indtægterne af Vestervig Kirke, dels fordi disse medgik til Kirken selv og dels til at lønne Stedets Skolemester med.

Hartkornet skulde betales med 50 Kr. (Rdl.?)pr. Td.; men hermed var Overdragelsen endnu ikke i Orden, thi 15. April faar Irgens for udlagte 1000 Rdlr. af "sær kongelig Naade" Birkeret til Vestervig, og Ugen efter fik han tilskødet Heltfiskeriet i Ørum Sø for 5000 Rdl.

Denne Maade at dække Gæld paa ved at overdrage Kreditorerne Jordegods og for at skaffe Penge blev paa dette Tidspunkt almindeligt brugt af Kronen. Adelen havde nemlig ved Enevældens Indførelse maattet opgive sin Eneret til de kongelige Len, og hele Lensinstitutionen ophævedes. Betegnelserne Len og Lensmand forsvandt, og fra 1663 indførtes efter holstensk Mønster Amter og Amtmænd; disse dog med et noget andet Embedsomraade end Lensmændene. Vestervig Len hørte til et af Landets største og omfattede foruden Vestervig Gaard og Sogn tillige Størsteparten af Refs Herred samt betydelige Ejendomme i de øvrige Herreder.

Den sidste Lensmand var Rigsraad Oluf Parsberg der havde Lenet fra 1650-1661. Han var Herre til Jernit (nu Frijsenborg) og havde tidligere haft mange Forleninger saaledes ogsaa Ørum Len fra 1622-1624.

Det maa altsaa have været medens Oluf Parsbjerg var Lensmand, at Irgens skal have været Forvalter paa Vestervig. Nu blev han Lenets Ejer, og det blev sikkert en meget mærkbar Forandring for Godsets Beboere. Det var en særdeles betydelig Besiddelse, han her havde faaet, ialt udgjorde det købte c. 3173 $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn, hvorfor var dækket et Beløb paa 116,873 Rdlr., men hermed var det endnu ikke kommet til en endelig Opgørelse med Kronen, dels fordi Irgens' Fordringer ikke var blevne fuldt dækkede, og dels fordi han vedblev at yde Laan til Kronen.

Meget af sin Tid tilbragte Irgens paa Rejse til Holland for at pleje sine Handelsforbindelser. Udenfor Amsterdam havde han et Landsted "Irgensdal" og i selve Byen en stor Ejendom. Hans Stilling nødsagede ham selvfølgelig til at leve paa en stor Fod, og i Amsterdam udfoldede hans Stormandsvælde sig i al sin Glans, og da Kronprins Kristian (d. 5.) paa sin Udenlandsrejse 1662 kom dertil, var han Gæst hos Irgens, der "med de største Depenser logerede ham hos sig".

I København havde han ogsaa sin egen Gaard. Paa Christianshavn havde han ved Skøde af 19. Marts 1664 af Kongen købt et Par Stykker Ødejord ved Volden, og her opførte han en Ejendom, den nuværende Nr. 44 paa Christianshavns Strandgade; et Landsted i Københavns Nærhed tillod ham at tage Ophold i mere landlige Omgivelser, og her fejrede han engang den hollandske Gesandt ved imponerende Festligheder.

Men ingen Steder lagde hans Storhed sig vel saadan for Dagen som i Vestervig; her gjaldt det om at faa en passende Ramme om den Glans og Pragt, som hans Midler tillod ham at udfolde. De gamle solide Klosterbygninger, som endnu stod vistnok saa temmelig urørte fra Klostertiden, blev nedbrudte, og i Stedet for lod han opføre et pragtfuldt toetages Slot i italiensk Stil, og som Pontoppidan fortæller "nogenledes af Facon efter Charlottenborg i København". Ved denne Lejlighed nedbrødes Vestervigs gamle Sognekirke, St. Thøgers Kirke, der laa paa "den gamle Kirkegaard", for at Materialerne kunde benyttes til Slottet, og en af vort Lands ældste og mærkeligste Kirkebygninger forsvandt. Som Bygmester har han muligvis haft en Hollænder, "den meget fornemme" Petter Simensen Rogers, over hvem der findes en Gravsten i Nørhaa Kirke, paa hvilken der staar, at han var Bygmester og Ridefoged til Vestervig Kloster. I hvor høj Grad den ny Bygning optog Samtiden, finder vi ogsaa i den Dagbog, som Biskop Jens Bircherod i Aalborg har efterladt sig. Da Slottet den 30. December 1704 afbrændte, benævner han Bygningen som "den allerprægtigste i Landet". Meningen var, at her skulde Hovedsædet være for det Stamhus, som Irgens senere hen haabede at faa oprettet.

At der blev bygget i Vestervig, fik Omegnens Bønder at mærke. I Præsteindberetningerne for 1690 er der Vidnesbyrd herom. Saaledes klager Præsten i Boddum, Ydby og Hurup over det Tab af Tiende, han lider, ved at mange Gaarde ligger øde hen; han nævner saaledes i Ydby Sogn 17 hele og halve Gaarde, i Hurup 14 og i Boddum 2, og, tilføjer han saa, "ere de fleste af samme Gaarde blevne øde formedelst det haarde og svære Arbejde, som de fattige Bønder til Vestervig Kloster bleve plagede med, fornemmelig fra den Tid, da den salig Mand, velbaarne Jochum Irgens, begyndte at opbygge Klostret, da han saa jævnlig brugte dem til samme Arbejde, at de derover forsømte

deres egne Gaardes Arbejde, og bleve saa forarmede, at de ikke kunde svare til Landgilden, hvorpaa han da endelig lod tage fra dem Korn og Kretter og alt det, de ejede, og derefter 1667 i Gaardenes Sted lod opsætte en Ladegaard i Refs med Øxehus, under hvilken han paa nogle Aars Tid brugte 14 øde Gaardes Jord og Agre i Refs By, men derefter lod samme Ladegaard og Øxehus nedbryde, og siden har ligget til min store Skade usaat og udyrket". Præsten henstiller, at "som den salig Herre selv med slig ulidelig Arbejde har været Aarsag til mange Gaardes Ødelæggelse", at hans efterlevende Frue maa blive tilpligtet at betale ham den lidte Skade, idet mindste at forunde ham Græsningen af nogle af de øde Gaarde i Refs til Erstatning for hans St. Hansrente.

I Helligsø og Gjettrup Sogne er det ogsaa galt. Præsten skriver, at han har mistet i Tiende over 300 Tdr. Byg, foruden anden Rente og Offer, fordi saa mange Gaarde er blevne øde, og disse Gaarde høre "næsten alle under Vestervig Kloster, hvis Patron haardelig har plaget dem med svær Arbejde, Slæb og Træl til den store Bygning, der er opsat og mere anfanget og begyndt." "Tilmed har Patronen paa Vestervig nogle Gange udi Restans med Nam og Udlæg ladet tage fra en Part alt det, de ejede, saasom 1670 udi November Maaned lod han ved sin Fuldmægtig tage fra 6 af mine Sognemænd her udi Helligsø By baade Korn og Kvæg og alt det, de ejede, saa Gaardene blev staaende øde at der intet blev saat til det efterfølgende Aar, ja største Del af dem ligger endnu øde den Dag i Dag".

Og Præsten i selve Vestervig, Christen Schytte, meddeler, at der i dette Sogn findes 11 øde Gaarde, uden at han dog direkte nævner Aarsagen. Hans Indberetning er ikke meget omfattende, men hans Navn er knyttet til en anden Sag, som ogsaa giver et Bidrag til Irgens' Karakteristik.

I 1681 lod Regeringen undersøge, hvorledes det forholdt sig med Rygterne om, at adskillige Godsejere misbrugte deres Patronatsret til Præsteembeder til at aftvinge Præster, der søgte disse Kald, større eller mindre Pengesummer. For Biskoppen over Aalborg Stift og andre tilforordnede Præster fremstod d. 9. August 1681 Præsten Christen Schytte i Vestervig og vidnede, at hans gamle Fader, Præsten Niels Schytte, sammesteds, havde henvendt sig til Joachim Irgens for at faa dennes Samtykke til, at en af hans Sønner maatte antages som hans Medhjælper, da han var gammel og svag, og senere blive hans Efterfølger. "Men som velbemeldte Jochum Irgens ingenlunde i hans Begjæring vilde condescendere, med mindre han skulde give ham derfor 500 Rdl., saa har min salig Fader ofte og ved mange Godtfolk søgt at af bede ham det, men alt forgjæves, saa at han (der Alder og Skrøbelighed efter nogle Aars Opsættelse blev større) maatte endelig indgaa denne haarde Kondition, saasom den er efterkommet og Pengene ham fornøjede." Denne Sag viser dog kun, at Irgens paa

dette Punkt ikke var bedre end saa mange andre i en Tid, i hvilken Bestikkelser ingenlunde var ukendte. Det meste kendte, Tilfælde fra samme Periode er Griffenfeldt, mod hvem et af Anklagepunkterne netop var Beskyldning for at have solgt Embeder mod Betaling.

1664 naar Irgens til endelig Opgørelse med Kronen. Nævnte Aar køber han Gjorslev med tilliggende Gods i Stevns paa Sjælland, og dette Køb ledte ham paa den Tanke, at nu kunde han muligvis faa sine Besiddelser der afrundede paa en for ham tiltalende Maade, hvis han kunde faa den Del af Krongodset, som laa i Stevns. Den 9. August opnaaede han Skøde paa disse Ejendomme, der udgjorde godt 1124 Tdr. Hartkorn, hvoraf Halvdelen var af Tryggevælde Len, medens det øvrige var fra Kapitlet i Sorø og Roskilde, ialt til en Værdi af 56,218 Rdlr., beregnet til 50 Kr. (Rdl.?) pr. Td. Hartkorn. Ved Købet af dette Gods i Stevns var Irgens nu blevet Ejer af de 3 saakaldte Højstrupgaard, hvortil han Aaret efter føjede den 4. tilligemed Højstrupskovene.

Men endnu stod tilbage Dækning af de 60,000 Rdlr., der henstod uafgjort fra 1657; herfor fik han samme Aar hele det saakaldte Nordlandske Gods i Norge omfattende Helgeland, Salten, Lofoterne og Vesteraalen m. m.

Alt i alt havde Irgens af Kronen købt Jordegods for 200,000 Rdlr., og af alle dens Kreditorer var han vel nok en af dem, der var kommet i Besiddelse af det meste, et uhyre Jordegods, der gjorde ham til en af Landets største Jordbesiddere. Denne mægtige Kapitalanbringelse rummede imidlertid en Fare.

Efter de to Svenskekrige, der saa aldeles bragte Landet paa Armodens Rand, herskede almindelig Fattigdom, og Jordejendomme kunde ikke ventes at give noget synderligt Udbytte, men det er, som om Irgens ikke har haft Syn for disse Forhold, eller ogsaa er han blevet helt bjergtagen af sin Godssamling. Man skulde dog synes, at han som Forvalter paa Vestervig maatte have faaet noget Kendskab til den virkelige Tilstand, eller ogsaa har han regnet med, at Forholdene ikke har været saa vanskelige, som de viste sig at være. Han skulde dog ret hurtigt blive revet ud af sine Storhedsdrømme, thi de uhyre Godser indbragte ham saa at sige intet.

Forholdene i Norge var heller ikke gunstige. For at beherske Landets Kobberhandel forpagtede han i 3 Aar fra 11. April 1661 Kronens Kobber mod en Afgift af 50 Rdlr. pr. Skippund og 6 Rdlr. Told. Til at drive Kobberværkerne kom han nu til at mangle kontante Penge, og da Arbejderne i Røraas ikke fik deres Løn, sendte de Udsendinge til København for at klage hos Kongen. Ved at bestikke den almægtige Kristoffer Gabel, Rentemester og Københavns Statholder, lykkedes det Irgens at faa Klagen dysset ned, men da et Skib om Foraaret skulde afsejle til Holland med en Ladning Kobber, lagde Arbejderne Beslag paa den, og dermed var hans sidste Udvej til at skaffe Penge

standset, og han maatte til at optage Laan for at kunne udrede Lønningerne. Et saadant fik han 1665 paa 26,400 Gylden hos et Handelsfirma i Amsterdam, og i 5 Aar gik det da saa nogenlunde, men saa blev det atter galt. Arbejderne i Røraas gjorde ligefrem Opstand for at faa deres Løn, vel ogsaa paa Grund af den slette Behandling fra de overordnedes Side, og Uroen greb saadan om sig, at Irgens ledsaget af sin Hustru selv tog derop for at søge Forholdene ordnede. Arbejderne vilde imidlertid ikke forhandle, de vilde have Penge, og en Dag da de viste sig særlig opsætsige, trak Irgens i Forbitrelse sin Kaarde, og hans Brodersøn, der stod ved Siden af ham, gjorde det samme og angreb dem med Hug og Stød. Det begyndte derfor at regne ned over dem med Prygl, og de vilde uden Tvivl begge være blevne dræbte, dersom ikke Fru Cornelia, der den Gang var højst frugtsommelig, var ilet til og med sin Person beskyttet dem og formelig revet sin Mand ud af Hænderne paa de ophidsede Arbejdere, der dog ikke vilde lægge Haand paa den værgeløse Kvinde. Denne Gang hjalp dog en fornyet Klage til København, og 1667 blev nedsat en Kommission til at dømme Parterne imellem; den kom til det Resultat, at kun Irgens' slette Forhold var Skyld i Arbejdernes Selvtægt.

Atter maa han gaa Laanevejen, og denne Gang fik han hos Handelshuset Schardineller 100,000 Caroli Gylden, der omregnet i danske Penge udgjorde 40,000 Rdlr. in specie, for hvilke der gaves Pant i Røraas Kobberværk samt Gjorslev Gaard og Gods. Men kun det første Aar evnede han at betale Renterne, og de følgende Aar blev der atter klaget fra Arbejdernes Side.

Antagelig har denne Tilbagegang i Irgens' Forhold ikke været synderligt at mærke paa hans Stilling i Danmark; her har han sikkert vedblevet at føre sig som den store Godsbesidder, og han opnaaede da ogsaa ved Diplom af 4. Oktbr. 1674 at blive optaget i Adelstanden med Tilnavn von Westervig. Ret længe fik han dog ikke at glæde sig over denne Gunst, thi han døde den 29. August 1675, 64 Aar gammel, og blev begravet i Vestervig Kirke. Da denne i 1921 blev restaureret, fandt man i Gravkælderens foruden Indskriftspladen paa hans Kiste ogsaa Hæftet af hans Gallakaarde¹). I sit Ægteskab havde han 5 Sønner, hvoraf en i Følge Indskriften da var død.

Fru Cornelia sad nu tilbage med de store Godser og de vanskelige Pengeforhold, og Kreditorerne faldt straks over Ejendommene, saa hun maatte begynde at realisere.

1678 fik Schardinellerne Gjorslev Gaard og Gods for 40,000 Rdlr. samt forfaldne Renter, der udgjorde 26,000 Rdlr.; endvidere afhændede hun ogsaa Røraas Værket, der nu ikke engang indbragte saa meget, at det kunde lønne Arbejderne.

---

¹ Hist. Aarb. 1922, S. 350 og 367.

Heller ikke Vestervig forblev urørt, i Følge en Revisions-Kommissionsdom skulde Irgens' Arvinger fyldestgøre Kronen med en Sum af 93,261 Rdlr. 9 Sk. og ved en Udlægsforretning af 6. Febr. 1682 i Henhold til Dommen udlagdes af Vestervig Gods for 41,055 Rdlr., i Nørhaa Birk for 800 Rdlr.; for Restbeløbet 52,206 Rdl. toges det nordlandske Gods.

Af den fordums Herlighed var der tilsidst tilbage til Enken Vestervig Ladegaard med dets Bygninger, Herligheder og Friheder, ialt 882 Tdr. Hartkorn samt Bøndergods og Gæsteri til 400 Tdr.

Som Forvalter antager Fru Cornelia 1690 Peder Nielsen Mollerup, og dette bliver Indledningen til et nyt Afsnit af Gaardens og Egnens Historie. Efter det Kendskab, vi har til Mollerup, der bliver Vestervigs næste Ejer, kan vi sikkert gaa ud fra, at han ikke har ladet nogen Lejlighed til at berige sig gaa unyttet hen; men hvorledes han har baaret sig ad, og hvilke Midler han har benyttet, ved vi ikke. Men Folkesagnet ved Besked; et saadant fortæller, at Mollerup i sidste Øjeblik, da Fruen stod færdig til at stige til Vogns for at begive sig ud paa en længere Rejse, kom med en Del Fæstebreve til Underskrift. Hun underskrev uden at se nøjere efter, men ind mellem disse var stukket et Skøde, hvorved hun overdrog Gaarden til Mollerup.

1695 køber hun Agger Kirke, men da hendes sidstlevende Søn Gerhard dør 1698, er det kommet saavidt, at hun afstaar Vestervig til Mollerup. Rimeligvis har han bl.a. forstrakt hende med Laan, saa at hun har været nødsaget til at overdrage Ejendommen til ham; rimeligt har hun holdt igen saa længe som muligt for at kunne bevare Stamsædet for den sidstlevende Søn.

Af en "Contract Revers"²⁾ mellem Mollerup og Fru Cornelia ved vi, at de vare blevne uenige om nogle Forstrandsrettigheder i Agger Sogn, hvilke hun mente hørte ind under hendes Strandforpagtning; der var ogsaa nogle andre Stridsspørgsmaal. Enighed mellem dem opnaaedes paa den Maade, at Mollerup aarlig skulde betale hende 400 Rdlr. med Halvdelen hver Termin, og at den første Udbetaling fandt Sted 11. Juni 1705; denne Forpligtelse, der skulde ophøre ved hendes Død, er dateret København 21. Marts 1705.

Hermed ophører Efterretningerne om Fru Cornelia; om hun har henlevet sine sidste Dage i København og er død og begravet der, vides ikke; men der er dog

nogen Sandsynlighed for det. Der er noget tragisk over denne hollandske Kvindes Livsførelse. Af en fornem og velhavende Slægt kommer hun til et fremmed Land og i Ægteskab med et saa udpræget Handelstalent som Irgens. Som Enke ser hun Børnene dø bort, det ene efter det andet, til Slut bedraget af sin Forvalter og saa kun at have faa og fattige Rester tilbage af den fordums Overflod til sit Ophold.

I Vestervig Kirke er der endnu et synligt Minde om hende, og det er maaske mere end et Tilfælde, at det er hendes og ikke hendes Mands Navn, som den Dag i Dag kan nævnes med Ære i Kirkens Historie. Og Mindet er den smukke tolvarmede Lysekroner, som hun i Følge Indskrift 1679 gav til Kirken og forsynede med et særdeles smukt Gavevers³⁾.

Anm.: I "Dagens Nyheder"s Søndagsnummer for 4/9 1927 findes Billeder gengivne, der skulde forestille Jochum Irgens og Hustru. Dette maa bero paa en Fejltagelse, da der ingen Billeder findes af dem. Langt snarere er Billederne, hvis Originaler findes i Røraas, af Broderen Johannes Irgens og Hustru, f. Arnisæus.

Blandt Kilderne til foranstaaende skal nævnes: Museum 1894. Meidell: To Pengematadorer i det 17. Aarh. Hjort og Krag: Efterretning om Røraas Kobberværk. Nielsen: Københavns Diplomater. III. Brasch: Vemmetoftes Historie. Becher: Saml. til Frederik d. III Historie II samt flere andre.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1929, side 523-535)

² Se Hist. Aarb. 1911 S. 90.

³ Se Hist. Aarb. 1922 S. 354.